

Slovenská literatúra v preklade do španielskeho jazyka a jej recepcia

Renáta Bojničanová (Bratislava)

Sánchez Presa, Mónica: *Slovenská literatúra v Španielsku*. Bratislava: Univerzita Komenského, AnaPress, 2020. 106 s. ISBN 978-80-8210-001-6.

Autorka publikácie *Slovenská literatúra v Španielsku*, španielska slavistka a hispanistka Mónica Sánchezová Presová, zhrnula vo svojom najnovšom knižnom diele výsledky svojho dlhoročného záujmu o španielsko-slovenské vzťahy v oblasti kultúry, literatúry a prekladovej literatúry. Ako píše v *Úvode*, jedným z podnetov k práci na tejto téme bola pre ňu medzinárodná konferencia *Preklad z/do málo rozšírených jazykov* usporiadaná v Budmericiach v roku 2004, na ktorej bolo konštatované, že v Španielsku a aj v ostatných španielsky hovoriacich krajinách je slovenská literatúra „skromne zastúpená“ (s. 5), čo účastníci konferencie hodnotili ako neuspokojivý stav. Vychádzajú z tohto konštatovania si autorka kladie za cieľ mapovať dejiny prekladu a recepcie slovenskej literatúry v Španielsku od začiatku 20. storočia po súčasnosť a zistiť, akým smerom sa situácia vyvíja, aké má perspektívy. Približuje sa k nemu skúmaním viacerých okruhov, akými sú spoločensko-historické okolnosti podmieňujúce rozvoj medzinárodných vzťahov, podmienky a stratégie propagácie slovenskej kultúry v hispanofónnych krajinách, úloha kultúrnych inštitúcií pri šírení slovenskej literatúry v zahraničí, práca a zameranie prekladateľov a ich skúsenosti, recepcia slovenskej literatúry v zahraničí. Výsledkom jej výskumu je zmapovanie prekladov do španielčiny a zostavenie prehľadu preložených diel slovenských autorov, tvoriaceho obsah šiestej kapitoly s názvom *Bibliografia knižných prekladov slovenskej literatúry do španielskeho jazyka*.

K zostaveniu tejto prehľadovej databázy smeruje päť textových kapitol. Kapitoly prvá a druhá, *O slovensko-španielskych literárnych vzťahoch*

(s. 9–17) a *K prekladu slovenskej literatúry do cudzích jazykov* (s. 17–22) sú cennými príspevkami do problematiky prekladania z málo rozšíreného jazyka a literatúry do cudzích jazykov. Potvrďuje sa myšlienka prof. Kataríny Bednárovej, podľa ktorej slabá znalosť cudzieho jazyka v prijímajúcom prostredí vedie k slabému zastúpeniu prekladov z tohto jazyka, zvlášť ak ide o málo rozšírený jazyk. Z analýzy vyplýva, že znalosť slovenského jazyka a literatúry domácimi slavistami sa prejavila na kvantitatívnom a kvalitatívnom vzostupe prekladov slovenskej literatúry do španielskeho jazyka a že generácia slovakistov vyformovaných v Španielsku – medzi nimi je aj samotná autorka monografie – sa postarala o ich výrazný nárast od posledných desaťročí 20. storočia. Okrem týchto tém sa v práci Sánchezovej Presovej stretávame s podrobnou analýzou stavu problematiky prekladov slovenskej literatúry do iných cudzích jazykov (konferencie, zborníky, štúdie, reflexie), nielen španielskeho. Hoci výskum v tejto oblasti sa v ostatnom čase posunul vpred, informácie o prekladoch slovenských literárnych diel do jednotlivých cudzích jazykov „väčšinou nie sú úplné alebo sa týkajú len vybraných aspektov tejto zložitej problematiky“ (s. 22), takže zostáva veľa otvorených otázok.

Kapitoly tretia až piata tvoria samotné jadro práce, zamerané na dejiny prekladu slovenskej literatúry v Španielsku. Autorka rozlišuje štyri fázy dejín prekladovej literatúry, časovo určené v závislosti od politicko-spoločenského kontextu 20. storočia, pričom hlavným míľnikom je rok 1993 a vznik samostatnej Slovenskej republiky. Okrem chronologického určenia etáp dejín prekladovej literatúry sú tieto obdobia aj výstižne

pomenované. Obdobie od roku 1918 do 1945 je označené ako „nesmelé začiatky“ (kapitola 4.1.), obdobie od 1945 do 1993 ako „prvé prieniky slovenskej literatúry do španielskeho kultúrneho kontextu“ (kapitola 4.2.), obdobie od 1993 do 2000 ako „nový historický kontext“ (kapitola 5.1.), obdobie od 2001 ako „súčasný stav a perspektívy“ (kapitola 5.2.). Autorka zhromaždila informácie nielen o uskutočnených prekladoch, ale aj rozličných druhoch spolupráce, prekladateľských projektoch, vydavateľstvách, o kultúrnych podujatiach, aktivitách Literárneho informačného centra, komisie Slolia, Slovenského veľvyslanectva v Španielsku, knižných trhoch; inými slovami, predstavila celú škálu aktivít súvisiacich s prekladom a propagáciou slovenskej literatúry a kultúry v Španielsku. Neobchádza ani otázku recepcie slovenských prekladov, keďže zhromaždila bohatý obsah informácií o ohlasoch na preložené alebo prezentované diela slovenskej literatúry.

Za osobitný prínos považujeme aj informácie získané „osobnými rozhovormi a emailovou komunikáciou s prekladateľmi, vydavateľmi a rôznymi inštitúciami“ (s. 6). Táto metodológia nie je vo vedeckých publikáciách neobvyklá a nepochybne je schopná priniesť zistenia z priamych zdrojov, vyznačujúce sa aktuálnosťou, spontánnosťou, niekedy možno aj subjektívnosťou. Tu treba pripomenúť, že tento typ priameho získavania informácií má svoje pravidlá citovania a etiku zverejňovania, ktorých cieľom je, aby sa autor vedeckej práce vyhol prvkom subjektívnosti. V tomto ohľade je dôležité zachovať odstup od získaných informácií a podrobiť ich dôslednej selekcii.

Do prehľadu dejín prekladu je vložená kapitola 4.3. *Kubánske intermezzo v prekladoch do španielčiny* (s. 35–42), zdanlivo odľahčitá od témy naznačenej v názve práce, ale autorka jej zaradenie adekvátne vysvetľuje. Hlavným dôvodom zaradenia tejto časti je skutočnosť, že „v istom období 20. storočia (od roku 1948 do roku 1989) knihy slovenských autorov vychádzali práve tam [na Kube alebo v Československu pre Kubu] častejšie ako v Španielsku“ (s. 6). Na doplnenie celkového obrazu o recepcii slovenskej literatúry v španielcky hovoriacom svete sa uvádzajú aj informácie

o iných hispanofónnych krajinách. Otázka, či aj v iných hispanoamerických krajinách bola alebo je slovenská literatúra známa a aké sú príčiny zisteného stavu, by určite bola zaujímavá na ďalšie spracovanie a zostáva otvorená ako možnosť na rozšírenie publikácie pri prípadnom ďalšom vydaní. Preklady vydané v týchto krajinách, ktorých existenciu autorka zaznamenala a zaradila do textovej časti práce (napr. antológia slovenskej poézie *Poesía de Eslovaquia. Breve muestra*, vydaná v Mexiku roku 2007, s. 55), by v takom prípade bolo vhodné zaradiť aj do databázy prekladov.

Pokiaľ ide o spracovanie *Bibliografie prekladov*, autorka si zvolila prehľadný a dobre štruktúrovaný spôsob spracovania databázy. Tituly sú rozdelené podľa literárnych druhov na preklady prózy, poézie a drámy, a sú radené podľa abecedného poradia priezvisk preložených slovenských autorov. Preklady sa ďalej delia na knižné (zvlášť samostatné a zvlášť vydané v antológiách) a časopisecké, v prehľadoch 6.1. a 6.2. „vydané v Španielsku“, a v prehľadoch 6.3. a 6.4. „vydané na Kube alebo v Československu pre Kubu“.

Hoci je nepochybné, že v tejto publikácii sa podarilo úspešne skompletizovať, doplniť a spresniť viacero doterajších databáz prekladov slovenskej literatúry do španielčiny, samotná autorka si uvedomuje, že „niekoľko dôležitých bibliografických údajov v nej ešte chýba“ (s. 6). Vzhľadom na to, že práca je zakladajúcou publikáciou mapujúcou súhrnne prítomnosť slovenskej literatúry v španielsky hovoriacom svete a má potenciál stať sa smerodajným zdrojom informácií pre translatológov, prekladateľov, autorov, ale aj pre slovenské a španielske inštitúcie, je potrebné, aby boli všetky informácie doplnené a uvedené s čo najväčšou presnosťou. Databáza sa určite časom bude rozširovať a aktualizovať. Pri tej príležitosti možno očakávať, že do nej budú zaradené preložené diela vydané aj v iných krajinách ako v Španielsku, na Kube a v Československu, a takto bude ponúkať informácie o textoch slovenskej literatúry preložených do španielčiny bez geografických obmedzení, a to nielen v cudzine, ale aj na Slovensku. Databázu by bolo možno rozšíriť o index autorov, index diel a index prekladateľov, čím by sa uľahčilo vyhľadávanie.

Autorka sa téme venuje dlhodobo a vo svojej práci naznačuje, akým smerom sa bude uberať jej ďalší výskum. Osobitne sa zmieňuje o otázke prekladu a recepcie literatúry faktu v Španielsku a o prekladoch a recepcii slovenskej literatúry v iných hispanofónnych krajinách (s. 88), ale otvorené ostávajú určite mnohé iné témy súvisiace so slovensko-španielskymi literárnymi a kultúrnymi vzťahmi. Som presvedčená, že Mónica Sánchezová Presová našla pre slovenskú hispanistiku pole výskumu, ktoré prinesie ešte mnoho ďalších zaujímavých výsledkov a prispieje k lepšiemu poznaniu slovenskej literatúry vo svete a aj k uvedomeniu si vlastných kultúrnych hodnôt a dôležitosti ich prezentácie smerom k zahraničiu v domácich radoch.

doc. Mgr. Renáta Bojničanová, PhD.

Katedra románskych jazykov a literatúr
Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského
Račianska 59, 813 34 Bratislava, Slovensko
bojnicanova@fedu.uniba.sk

This work can be used in accordance with the Creative Commons BY-SA 4.0 International license terms and conditions (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). This does not apply to works or elements (such as image or photographs) that are used in the work under a contractual license or exception or limitation to relevant rights.